

Világnézeti nevelésünk problémái és feladatai

Oktató-nevelő tevékenységünkkel többek között arra törekszünk, hogy a világban, az országban, a megyénkben és városunkban végbemenő politikai, társadalmi, ideológiai és gazdasági folyamatokat megismertessük és megértessük tanulóinkkal. Ezeket a feladatokat az általános iskolában különböző életkori csoportokba tartozó tanulók körében kell végrehajtanunk. A világnézeti nevelésben a mi munkánk csak meg-alapozza a későbbieket, hisz felelőtlenség lenne beszélni ebben az életkorban kialakult világnézetről. Munkánk gyümölcse tanulóink felnőtt életében fog igazán beérni, amikor elválik, hogyan állják meg helyüket az életben, hogyan vesznek részt a szocializmus építésében.

Vizsgálódásunk, tájékozódásunk területei — a teljesség igénye nélkül — a következők voltak:

1. Melyek a szocialista embert jellemző vonások?
2. Melyek társadalmunk pozitív és negatív jelenségei?
3. Melyek a világot, az emberiséget foglalkoztató események, problémák?
4. Milyen a tömegkommunikáció hatása tanulóinkra?
5. Az idealista világszemlélet mennyiben befolyásolja tanulóink gondolkodását?

A kapott információk sok hasznos tapasztalatot adhatnak számunkra, és segítik a következő évek nevelési feladatainak meghatározását.

Tájékozódásunk egyes eredményei megnyugtató képet adnak tanulóink ismereteiről. Hazánk helyét a világban, a szocialista táborban helyesen látják. A környezetükben élő emberek munkáját meg tudják ítélni. Jellemzőek a válaszok pl. a szocialista ember tulajdonságait tudakoló kérdésre: „Az a legfontosabb, hogy legyen hűséges hazájához.” „Dolgozzon szorgalmasan.” „Legyen becsületes.” De belebonyolódnak ilyen válaszokba is: a szocialista embernek nem kell vagyon, ne tűrje a parancsolgatót, vagy törekedjen arra, hogy minél több pénzt gyűjtsön.

Szerintünk a probléma abban van, hogy a gyerekek szavai, fogalmai mögött nincs igazi tartalom, ismereteik formálisak, nincs szilárd rendszerük, amelybe új ismereteiket be tudnák helyezni. Ezért kell a pedagógusnak leegyszerűsítve, a tanulók képességeinek megfelelően elmondani, megbeszélni mind a mai, mind a történelmi eseményeket, válaszolni a tanórákon és tanórán kívül elhangzott sok „miért”-re.

Igen érdekes és elgondolkodtató a tanulók véleménye a 2. kérdéscsoportban. A legtöbben helyesen látják, hogy társadalmunk legpozitívabb vonása az, hogy mindenki dolgozhat és tanulhat, tehát nyugodtan élhet. Sokan ide sorolják az ingyencs oktatás(?), a gyógyítás lehetőségét is. Viszont a hétköznapiak sok negatív jelensége a tanulóknak is sok kérdést vet fel: Miért van annyi visszaélés? Miért nem a tehetőség dominál a vezetők kiválasztásában? Miért szervezetlen a munkavégzés nálunk, hisz ezért vagyunk lemaradva stb. Elgondolkodtató az is, hogy a tanulók számára egyre szimpatikusabbak a nyugati országok példái, eredményei, ezeket elébe helyezik a mieinknek.

Feladatunk tehát, hogy a társadalmi rendszerek párhuzamba állításával, konkrét képek, adatok nyújtásával meg kell erősítenünk a tanulóknak azokat a pozitív vonásokat, amelyek elsősorban a mi szocialista társadalmunkra jellemzőek. A beszélgetésekből kiderült, hogy tanulóink többsége értékeli, becsüli eredményeinket, de kritikus

szemmel látja társadalmunk negatív vonásait is, ezekről, s ezek okairól őszintén kell beszélnünk, de érzelmi ráhatást, a motiválás eszközeit igénybe véve.

Tájékozottak tanulóink a világot, az egész emberiséget foglalkoztató nagy kérdésekben is. Őszintén és felháborodva ítélik el az amerikai háborús törekvéseket, látják a Szovjetunió erőfeszítéseit a világkatasztrófa elhárítására. Külön megemlítik Gorbacsov személyes erőfeszítését. Tenni szeretnének valamit az éhezők megsegítéséért, fontosnak tartják a terrorizmus megszüntetését. De szinte első helyre sorolják a természetvédelmi-környezetvédelmi feladatokat is.

Véleményem szerint ez az a terület, ahol tapasztalataink a legpozitívabbak. Iskolánkban ugyanis jól bevált módszer az osztályfőnöki órák elején a „hírek, események a világban” pár perce. A tanulók hozzák, de kommentálják is az eseményeket, sőt állást foglalnak. Egy-egy hír kapcsán parázs vita kerekedik. Természetesen szükséges a pedagógus tisztánlátása ideológiai kérdésekben, hogy a vitás helyzetekben helyesen ítéljen.

Szinte minden életkorcsoportban megegyeznek azok a megfigyelések, amelyek a tömegkommunikáció hatására vonatkoztak. A tv, a rádió, a Petőfi Népe a leghallgatottabb, a legolvasottabb tanulóink körében. De az is kiderült, hogy a gyerekek szinte egyöntetűen a krimet részesítik előnyben a hírek és események előtt, sajnos a Deltát is megelőzik a bűnügyi történetek. Újságot, folyóiratot olvasnak, de néhány tanuló kivételével válogatás nélkül, vagy rosszul válogatva. Kollegáink ezt igen ügyesen megoldják azzal, hogy lehetőséget adnak a „színes” 5 perckre. Sok osztályban hagyomány már a figyelemfelkeltő műsorajánlás. Az a tapasztalatunk, hogy tanulóink elsősorban a távoli világ eseményei iránt érdeklődnek; a hazai, a szűkebb környezet kevésbé érdekes számukra. Ahhoz, hogy igazi hazafiakat neveljünk, hogy tanulóink szűkebb hazájuk „lokálpatriótáivá” váljanak majd, sokat kell tennünk ezen a téren is. Rá kell irányítanunk a figyelmüket városunk, városrészünk problémáira, eseményeire is. Ismerjék meg megyénk, városunk közéleti embereinek tevékenységét. Például tudják, ki a lakótelep tanácstagja, a Hazafias Népfront titkára stb. Értékeljük, beszéljünk róla, ha lakótelepünkön valami eredmény születik, például átalakították, felújították ABC-áruházunkat, KRESZ-parkot fognak létesíteni. Városnéző sétákkal, intézményeink és üzemeink látogatásával is közvetve az előbbi feladatot teljesítjük. Számos formája, módja van még ennek az igen nehéz, de szép feladatnak, ilyen pl. az is, hogy egy-egy osztályban közkezen forog a Kecskeméti Szemle, amelyet közösen vásárolunk, belőle közvetlenül értesülünk lakóhelyünk eseményeiről. Ez a folyamat közvetve aktivitást foglal magában, részvételt a társadalmi környezet tevékenységében.

Megfigyeléseink szerint tanulóink kb. 25—30%-a jár hitoktatásra vagy tempolomba, legtöbbjük szülei kívánságára. Megfogja őket az ottani foglalkozások érdekessége, változatossága. Feladatunk ezen a téren is nagy: szükséges a pedagógus közvetkezetes, de nem erőszakos, hanem tapintatos nevelőmunkája. Ne ítéljük el, és ne hagyjuk kinevetni azokat, akik őszintén kinyilvánítják idealista nézeteiket, mert képmutatásra kényszerülnek. Színesen, érdekesen „meséljünk” már az alsó tagozatban is az élet keletkezéséről, a természeti jelenségekről stb. A környezetismeret keretein belül csodálatos lehetőségek nyílnak minderre. Azt a régi pedagógiai alapelvet, hogy könnyebben beépül, amit közvetlenül tapasztalunk, látunk, most még hangsúlyozottabban kell érvényesítenünk.

Felső tagozatban az egyre szaporodó természettudományos szaktárgyak is sokat segíthetnek, a tanulók tudományos gondolkodásának elve természetesen már az alsó tagozatban is érvényesül. Az ok-okozati összefüggések meglátását segíti a tantárgyi koncentráció. Az összefüggések feltárása mellett ösztönöznünk kell a kérdésre, vitára, cáfolásra és bizonyításra is. Nem maradhat el az állásfoglalásra készítetés sem.

Csupán egy-két tantárgy lehetőségét vizsgáltuk ezen a téren, de ezek a lehetőségek igen gazdagok, szinte kimeríthetetlenek. Például a fizikaórák lehetőséget adnak a tudományos világkép kialakításához. De az eddiginél még nagyobb hangsúlyt kell fordítani annak a történelmi ténynek a megbeszélésére, hogy a fizika fejlődése a különböző népek tudósai, kutatói egymásra épülő munkájának köszönhető, és ebben jelentős szerepet töltenek be a magyar tudósok is. Például iskolánk utcájának névadója, Kandó Kálmán is világhírű felfedező. Egyre inkább élünk azzal a lehetőséggel, hogy városunkban Planetárium fogadja a látogatókat.

Biológus kollégánk megállapításai erősítik az előbbieket. A logikus gondolkodásra nevelést csak összefüggések feltárásával, a tantárgyak algoritmusainak következtetés alkalmazásával érjük el. Ebben a szaktárgyban is szép lehetőségek nyílnak tanulóink számára, hisz városunkban, illetve környékén tudományos intézmények dolgoznak — a Szőlészeti és Borászati Kutató Intézet, a Zöldségtermesztési Kutató Intézet. Az itt dolgozó tudósok nemcsak „büszkeségeink”, de munkájuk példa is lehet tanulóinknak — ezért szervezünk látogatásokat ezekbe az intézményekbe. (Igen jók a kapcsolataink a Kiskunsági Nemzeti Park tudományos munkatársaival is.)

Napjainkban a világnézetű nevelőmunka egyre bonyolultabbá és összetettebbé válik. A fentiekben csupán azokat a gondolatokat próbáltam vázolni, melyek mint aktuális, mindennapi szemléletformáló feladatainkra hívják fel figyelmünket.

NANSZÁKNÉ DR. CSERFALVI ILONA
Debrecen

Az úttörőcsapat és az egésznapos nevelés

Párthatározatok és állami jogszabályok, mozgalmi és minisztériumi dokumentumok fogalmazzák újra meg újra az iskola és az úttörőcsapat egymásra utaltságát, együttműködésének szükségességét. Az elmúlt években jelentős intézkedések segítették az iskolai élet demokratizmusának fejlesztését, az ifjúságpolitikai és közoktatáspolitikai határozatának együttes valóra váltását az általános iskolában. Ezek közvetve és közvetlenül is az iskola és az úttörőmozgalom kapcsolatának erősítését segítették. Az iskolavezetők, a nevelőtestületek, az úttörővezetők mind több helyen ismerik fel, hogy az oktató-nevelő munka hatékonysága nagymértékben attól függ: mennyire valósítják meg a nevelésben az összhangot, az egymásra épülő, az egymást segítő munkát.

Témánk azért vált ismét időszerűvé, mert egyre több helyen érvényesül az egésznapos nevelés gondolata, egyre többen foglalkoznak a továbbinál erőteljesebben a közösségi nevelés és az önkormányzat kiépítésével, az iskolaotthon, a napközi otthon és a klubnapközi tartalmi továbbfejlesztésével.

Az iskola és az egésznapos nevelés együttműködésének alapvető feltétele a demokratizmus, ami egységes, jól szervezett és folyamatosan fejlődő közösségben szélesedhet ki, és válhat a mindennapi munka, a gyerekek egymás közötti, a gyerekek és a felnőttek, valamint a felnőttek egymás közötti kapcsolatának meghatározó tényezőjévé. A legnemesebb cél, a legmagasztosabb feladat sem menti fel a pedagógust az alapvető kötelezettsége alól: megnyerni a gyerekeket, velük együtt, igényeik, érdeklődésük, vágyaik figyelembevételével alakítani a programot, megvalósítani a nevelési